

קול צופיך

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הָרֵב מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

ויחי - תש"ס - מאת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

תפילת מנחה - זהירות בתפילת מנחה

אומרת הגמרא ברכות ו' ע"ב: "לעולם יזהר בתפילת מנחה שאליה לא נענה אלא בתפילת מנחה". ואליה נענה בשעה שעמדו עובדי ה' ועובדי הבעל למבחן בהר הכרמל. ושם נענה אליהו באש מן השמים בשעת המנחה.

ושאל הטור בס' ר"ג למה דוקא תפילת מנחה חשובה - הרי אין בה קריאת שמע כמו שחרית וערבית ועוד לכאורה שחרית חשובה שאברהם תקן אותה והוא ראשון באבות וכו'.

ומתוך הטור שתפילת מנחה היא התפילה הקשה ביותר כיון שזמנה הוא באמצע עבודתו ובשעה שלא קל להתפלל. לעומת שחרית או ערבית שהיא בבוקר או בערב ואדם אינו באמצע עבודתו, וזה היה נסיונו של אליהו הנביא להראות להם שזה קשה ולכן אמר להם צעקו אל אליהו ואולי יענה לכם ובפרט בזמן חשוב כמו מנחה.

ובגמרא שם אמר אליהו הנביא "ענני ה' ענני" ומסבירה הגמרא "ענני" - שתרד אש מן השמים ו"ענני" שלא יאמרו מעשה כשפים. שה' ירצה את דרכיו. ולא יוכלו להתחמק מהכרה בשם ה'.

ומאחר שהיום הוא יום הקצר בשנה בירושלים, ובת"א בעוד יומים. ואע"פ שמהיום הנץ מאוחר יותר עכ"ז השקיעה גם מאוחרת. ואעפ"כ השקיעה כיום בירושלים 4:34, וקשה לאדם בשעה זו לעזוב את עסקיו למנחה.

תחילת זמן מנחה

הגמרא אומרת בברכות "תפילת השחר עד חצות ורבי יהודה אומר עד ארבע שעות תפילת המנחה עד הערב ורבי יהודה אומר עד פלג המנחה" ופלג המנחה הוא שעה ורבע לפני הלילה יש אומרים שקיעה ויש אומרים "צאת הכוכבים".

ומסבירה הגמרא בברכות כו מפני מה תפילת מנחה עד הערב? כיון שתפילת שחרית היא כנגד תמיד של שחר ותפילת מנחה היא כנגד תמיד של בין הערביים לכן תפילת שחרית עד זמן הקרבת תמיד של שחר ותפילת מנחה עד הערב שהוא זמן הקרבת תמיד של בין הערביים. ודעת רבי יהודה היא שקרבן תמיד של בין הערביים קרב עד פלג המנחה ושם הגמרא מביאה מתי מתחיל זמן מנחה גדולה וזמן מנחה קטנה.

וברמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ג הלכה ב כתב "כבר אמרנו שתפילת המנחה כנגד תמיד של בין הערביים תקנו זמנה, ולפי שהיה התמיד קרב בכל יום בתשע שעות ומחצה שעות וחצי לפני הלילה תקנו זמנה מתשע שעות ומחצה והיא הנקראת "מנחה קטנה", ולפי שבערב הפסח שחל להיות בערב שבת היו שוחטין את התמיד בשש שעות ומחצה, חצי שעה אחרי חצות היום כיון שהיו מקריבין קרבן פסח אחרי הקרבת קרבן תמיד והיו צריכים כל ישראל להקריב בשעה זו ולכן הקדימו את הקרבת התמיד אמרו שהמתפלל מאחר שש שעות ומחצה - יצא, ומשהגיע זמן זה הגיע זמן חיובה וזו היא הנקראת "מנחה גדולה".

אם כן לדעת הרמב"ם יש שני זמנים למנחה "מנחה קטנה" - שעתיים וחצי סמוך לשקיעה. ו"מנחה גדולה" אחרי חצות היום. לכתחילה יש להתפלל "מנחה קטנה" - סמוך לשקיעה ובדיעבד אפשר להתפלל "מנחה גדולה". וכל זה כיון שכל יום היו מקריבים קרבן תמיד שעתיים וחצי קודם לשקיעה והולכים לפי רוב השנה. וכן הסביר הב"י את הרמב"ם וכן הסביר הב"ח בס' ר"ג.

וכן כתב בשולחן ערוך סימן רלג סעיף א "מי שהתפלל תפילת המנחה לאחר ו' שעות ומחצה ולמעלה - "יצא". ועיקר זמנה מ' שעות ומחצה ולמעלה עד הלילה לרבנן, ולרבי יהודה עד פלג המנחה שהוא

השיעור לעילוי נשמת:

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

פרשת השבוע: ויחי

השיעור נמסר ע"י הרב מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל, בשנת תש"ס.

תפילת מנחה

ליל ניטל - להקפיד בתיקון חצות

היו קהלות אשכנזיות בחו"ל שנהגו לא ללמוד תורה בליל לידת אותו האיש וקראו לזה "ניטל". ומצאו לזה טעם כדי שלא ינזקו יהודים מהשיכורים של הגויים. שהיו רגילים היהודים ללמוד בבית הכנסת ולא בביתם כיון שבבית לא היה אור וחימום וכד' ובבית הכנסת היה אור וחום ולומדים וכו' וחששו שמא היהודים יחזרו לביתם וינזקו מהשיכורים לכן נהגו איסור ללמוד בלילה זה ומצאו פסוק באיכה ישב בדד וידום כי "נטל" עליו.

החתם סופר אגרת סופרים ב' ליקוטי שו"ת כ' כתב שהטעם הוא הפוך שרצו להרבות לימוד בלילה זה ונהגו לישון מוקדם בכדי לקום בחצות לילה ויאמרו "תיקון חצות" לבכות על גלות ישראל ועל גלות השכינה וילמדו תורה בדיוק בשעה שהם משתוללים ויהיה זה סגוריה גדולה על ישראל.

והיו שאמרו לא לעשות נחת לאותו האיש ע"י לימוד תורה, אולם עיין בב"י בס' קי"ז בענין חשבון של התקופה ששם הביא משם האבודרהם ומשם נראה שהגויים שינו את זמן השנה בתוספת של עשרה ימים. בחוה"מ סוכות שנת ה' שמ"ג שנת 1582 למנינם הם שינו ותקנו את חשבון החודשים והימים ואם כן התאריך שהם קובעים יום אידם לא מדויק. ויש לזכור שבענין שאלת גשמים בחו"ל שמשנת 1900 למנינם יש 13 יום לחשבון הקודם ואז ישאלו בשישי לחודש או בשביעי לחודש.

וידוע מה שהרמב"ם אומר שאסור לקרוא לאידם "חג" "מועד" וברור שאסור לשום יהודי להשתתף בסעודה שעושים או בטכסים אחרים אפילו אם זה נעשה במלון כשר.

והיה רב חשוב שהיה מקפיד בענין זה והיה גוזר בלילה זה ניירות לנוחיות לכל השנה כולה.

והיה חכם אשכנזי שכתב שמנחה זה היה שייך רק בחו"ל, אבל בארץ ישראל אין לעשות כן ולא שמעו בקולו. אעפ"כ מי שרוצה ללמוד - תבוא עליו ברכה. ובכל מקרה הספרדים לא נהגו כך לא בארץ ולא בחו"ל, ואין להם לנהוג כך כיון שיש בזה הביטול תורה.

ליל ניטל בשבת - אין חשש נזק

אומר הזהר בויקהל דף ר"ה ששבת מוגנת מהמזיקים "וכל רוחין בישין אסתלקו מעלמא". בליל שבת אין מקטרגים. "וסטרא אחרא לא משתכח תמן". ולכן גם מי שנוהג בכל שנה לא ללמוד בליל ה"ניטל" - אם חל ליל הראשון למנינם בשבת - אין לנהוג איסור לימוד כלל.

מכירה לנכרים

יש לדעת שיש ביום זה איסור מיוחד למכור לנוכרים חפצים שייכים לעבודה זרה שלהם. אע"פ שאינם עבודה זרה ממש אך יגרמו לו שמחה ביום אידו.

ואע"פ שהיו חכמים שבחו"ל הקלו בכך כי אין ברירה מחמת דרכי שלום, בארץ ישראל אין להקל כלל.

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ויחי - תש"ס - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

ב. בערב שבת חנוכה - מותר להתפלל מנחה גדולה בגלל שהזמן דחוק להתפלל מנחה סמוך לשקיעה, לבוא לביתו, להדליק נרות חנוכה ונרות שבת קודם שקיעה ולסדר בינתיים צרכי שבת.

ג. ביום שבת - מתפללים לכתחילה מנחה גדולה כדי שיאכלו סעודה שלישית וישמעו הדרשה של הרב הניתנת בדרך כלל בשבת. ועיין "בין הרקח" למקובל האלקי ח"ר יהודה פתייה זצ"ל בדף ט"ו של פי הסוד יש להתפלל בשבת מנחה גדולה.

ד. ערב תשעה באב - כדי שיספיקו לאכול סעודה מפסקת בזמנה.

ה. ערב כיפור - שצריך לאכול סעודה אחרי מנחה גדולה.

ו. הנוסע למקום רחוק - אולי לא יהיה לו מנחה עם מנין. ואפילו ביחיד יתפלל לפני נסיעתו.

ז. הלומדים בישיבות מתפללים מנחה גדולה כדי לא להפריע לסדר הלימוד בישיבה. וגם בישיבות מי שיכול להתפלל מנחה קטנה בזמנה - יעשה כן ואם ראש הישיבה מקפיד איתו על ביטול תורה - יוסיף ללמוד בזמן אחר.

ח. מי שחושש שמא ישכח להתפלל ועוד כדומה לזה. יש לשים לב שהשעות הן זמניות. שו"ע רל"ג. בא"ח ויקהל ג'. ועיין בן יהודה ברכות ו', בא"ח ויקהל ג', ומג"א סי' רל"ג ס"ק א'.

שש ומחצה

יש לשים לב דוקא להתחיל אחרי שש שעות ומחצה ובמיוחד כשיש שעון קיץ. ומי שהתפלל בשש שעות - צריך לחזור להתפלל מנחה שנית עיין מש"ב שם ס"ק ב' וכה"ח שם ס"ק ב'.

סוף זמן מנחה לכתחילה

האם לכתחילה עדיף להתפלל בשקיעה או לפני כן? הגמרא בברכות דף כט עמוד ב אומרת "רבי אליעזר אומר: העושה תפלתו קבע אין תפילתו תחונים" מאי קבע? אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין דאמרי תרויהו: כל שאין מתפלל עם דמדומי חמה" רש"י - תפלת המנחה עם שקיעת החמה, דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מצוה להתפלל עם דמדומי חמה; ואמר רבי זירא: מאי קראה - תהלים ע"ב "ייראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים". לייטי עלה במערבא אמאן דמצלי עם דמדומי חמה, הקפידו חכמי ארץ ישראל שלא יתפללו עם שקיעת החמה מאי טעמא? דלמא מיטרפא ליה שעתא. שמא יאנס ולא יוכל להתפלל כלל הרי שרשיי סובר עם השקיעה ולא אחריה.

וכתב הבן איש חי ויקהל אות ב. "אע"פ שמצינו בשער הכונות מפורש דרבינו הארי"י ז"ל היה נזהר שלא להתפלל מנחה אלא סמוך לשקיעת החמה כמ"ש רז"ל על הפסוק "ייראוך עם שמש", הנה הוא היה לו מנין מיוחד שיתפללו עמו וממתנינים עד שיגיע זמן זה ולא שייך בהו טרדה, אבל כל אדם צריך להיות זריז למצוה שאם ימתין עד זמן זה אפשר שיזדמן לו עסקים ויעבור הזמן ולא יתפלל.

סוף זמן מנחה - מהו סוף זמן מנחה? מהו ערב?

אומר רש"י דף כ"ו: "עד חשיכה". האם כוונת רש"י עד השקיעה או ממש חושך ודאי?

יש שלשה דבורים ברש"י - בברכות דלעיל כו. בדף כ"ט הסביר רש"י שתפילת יוצר עם הנץ "ותפילת מנחה עם שקיעת החמה".

עד סוף י"א שעות חסר רביע, הרי שכתב בפירוש שהעיקר מנחה קטנה.

ואע"פ שהרמב"ם כתב שמנחה גדולה רק בדיעבד והרא"ש חולק וסובר לכתחילה והרי"ף לא גילה דעתו פסק השו"ע כהרמב"ם יש מי שאומר שמצא תשובה של הרי"ף בסי' ש"ך בענין מנחה קטנה ויש לומדים בתשובה זו כרמב"ם.

וכתב המשנה ברורה "יש מהראשונים שמקילין לכתחילה משש שעות ומחצה ולמעלה הרא"ש. ועל כל פנים אם רוצה לאכול או לצאת לדרך או שעתה יוכל להתפלל עם הצבור ואם ימתין על מנחה קטנה, לא יהיה לו מנין - לכולי עלמא מותר להתפלל לכתחילה משש שעות ומחצה ולמעלה.

ויוצא מכן שלדעת המשנה ברורה עדיף להתפלל מנחה גדולה במנין ממנחה קטנה בלי מנין, ועל דעה זו חלוק בעל ה"ברית כהונה" מערכת מ' אות א' שלדעתו אפילו אם יש תפילה במנין רק בזמן מנחה גדולה - עדיף להתפלל מנחה קטנה ביחיד בלי מנין ולא יתפלל מנחה גדולה אפילו במנין.

ובבן איש חי פרשת ויקהל אות ג. כתב: "תפלת המנחה תקנו אותה כנגד תמיד של בין הערבים, וזמן תמיד של בין הערבים התחלתו משש שעות ומחצה דהיינו חצי שעה אחר חצות היום, אך לא היו מקריבין התמיד בזמן זה שהוא משש ומחצה כי אם רק בערב פסח שחל בערב שבת שצריכין להתעסק בקרבן פסח קודם שיכנס השבת דצלייתו אינה דוחה שבת, והם מוכרחין לשחוט הפסח אחר התמיד ולא קודם, על כן מקדים אותו היום לשחוט התמיד תכף בהתחלת זמנו שנתנה לו התורה שהוא חצי שעה לאחר חצות, אבל בשאר ימות השנה לא היו מקריבים התמיד אלא בתשע ומחצה.

על כן לכתחילה לא יתפללו מנחה אלא מן תשע ומחצה ולא קודם, וזו הנקראת בלשון חז"ל "מנחה קטנה", ובדיעבד אם התפלל משש ומחצה - יצא דהא איכא תמיד בערב פסח שחל בערב שבת שקרב משש ומחצה וזו הנקראת בלשון חז"ל "מנחה גדולה" עכ"ל. בקיצור שו"ע כתב בסימן ס"ט אות ב' עיקר זמנה בתשע ומחצה ומעלה ובשעת הדחק משש שעות ומחצה.

משנה ברורה וכף החיים כתבו לכתחילה מנחה קטנה מש"ב שם כה"ח ס"ק א'.

לסיכום:

לדעת הטור יכול להתפלל מנחה גדולה לכתחילה כדעת אביו הרא"ש. לדעת השו"ע שמי שהתפלל מנחה גדולה יצא רק בדיעבד. הבא"ח כותב שאין להתפלל מנחה בשש ומחצה רק בערב פסח שחל בשבת וכד' - רק בדיעבד, ולדעת המשנ"ב - יש ראשונים שמתירים לכתחילה מנחה גדולה הרא"ש. ולכן יכול להתפלל מנחה גדולה בצהרים רק באופן שעלול להפסיד תפילה במנין.

לברית כהונה - אפילו יפסיד תפילה במנין יתפלל מנחה קטנה. ולכן לכתחילה יתפלל אדם "מנחה קטנה" - משעתים וחצי לפני השקיעה ועד השקיעה. ואם התפלל "מנחה גדולה" - מחצי שעה אחרי חצות היום יצא ידי חובה. ולא יעשה כן אלא לצורך מצוה ומהו צורך מצוה? ומהו בדיעבד?

מספר דברים מצדיקים תפילה בשעת מנחה גדולה.

א. אם אדם מוזמן לסעודה גדולה בצהרים כגון ברית, בר מצוה וכד' ורוצה לאכול בסעודה - אסור לו לאכול לפני תפילת מנחה כיון שאולי ישנה יין בסעודה ואולי ישתכר, ואפילו ישים שומר אין זה מועיל שמא השומר בעצמו יאכל וישתה ולא יזכירנו על התפילה. ולכן במקרה זה מותר להתפלל לכתחילה מנחה גדולה.

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ויחי - תש"ס - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

לדעת איך שורת הדין בזה, ואם אנשים אלו טועין הם, אנחנו מה
ראוי לנו לתפוס עיקר בזה, יורינו ושכמ"ה.

והשיב "בקצירת האומ"ר אודיע לשואל עתה, כי מ"ש ידידנו הרב
החסיד מהר"א מני נר"ו, שפה עירנו בג'דאד יע"א שבעה דקים קודם
קריאת המגרב לא יתראה עוד שמש כן הוא האמת, כי אע"פ
שבבתים לא תתראה השמש קודם עשרה דקים, הנה במקום גבוה
הרבה תתראה עד שבעה דקים קודם המגרב, וכבר בחנו ובדקו בזה
מקדמת דנא, והנה כי כן פה עירנו בג'דאד יע"א עד ששה דקים אחר
המגרב הוא בין השמשות, ועד אותו זמן יכולים להתפלל מנחה
בדוחק כסברת המתירים להתפלל מנחה בין השמשות, אבל אחר
ששה דקים מקריאת המגרב אין רשות להתפלל מנחה, ולכן לא
יתחילו להתפלל עמידה של מנחה אלא עד ארבע וחמש דקים אחר
קריאת המגרב, ואותם המתפללים אח"ז הוא מחמת בורות, וצריך
למחות בידם, ועיין מ"ש בס"ד בסה"ק רב פעלים ח"א סי' ה',
והשי"ת ברחמי יאיר עינינו באור תורתו, אכ"ר". היינו שלכתחילה
יתפלל עד השקיעה, ובדיעבד עוד 13.5 דקות ואח"כ לא יתפלל.

וכה"ח הביא את סברת שאגת אריה סי' י"ז הסובר שלכתחילה
אפשר להתפלל עד צאת הכוכבים. והביא את סברת האר"י ז"ל בסי'
רל"ב ס"ק ז' שהיה נזהר להתפלל סמוך לשקיעה. וכן משמע
ממהר"ח בספרו עץ הדעת על פרשת ויצא. ולדעת המש"ב אפשר
להתפלל עד רבע שעה לפני צאת הכוכבים ולדעת קישו"ע סי' ס"ט
סעי' ב' סובר שאפשר להתפלל עד צאת הכוכבים בשעת הדחק וכתב
שנוהגים להתפלל סמוך ללילה.

ולמעשה לכתחילה יתפלל אפילו ביחיד לפני השקיעה. בדיעבד יכול
להתפלל 13.5 דקות אחרי השקיעה הנקרא בין השמשות ולא לאחר
כן. ובמקום שהזמן בין השמשות ארוך כמו באירופה בקיץ יעשו
שאלת חכם בכל עיר ועיר.

תפילה בזמנה

אגב כך נזכיר את הרה"ג צדקה חוצין זצוק"ל שכשהגיע לירושלים
התאמץ לבנות בית כנסת שמתפללים עם הנץ החמה בבוקר. ובמנחה
סמוך כחצי שעה לפני השקיעה. וכתב כן על אבן בכניסת בית הכנסת
שיתפללו שם עם הנץ החמה בחול ובשבת ובמועד וכשהגיע הרה"ג
מוצפי ז"ל לבית הכנסת שלו התנה עימו תנאי שיקפידו על תפילה עם
הנץ. ושאל אותו הרה"ג מוצפי ז"ל אם גם בראש השנה כן.

וענה לו שעל אחת כמה וכמה יש להקפיד בכך כיון שזה יום דין, וכך
כתוב בשו"ע שיש לכתחילה להתפלל עם נץ החמה וכל שכן בראש
השנה. ואיך ישנו במיטתם בשעה שדנים אותם. וכך הוה. שאפילו
בראש השנה ויום כיפור מתפללים שם עם הנץ החמה. ולכן קרא
שמו "שמש צדקה". וברוך ה' היום רבים הולכים בדרכו ומקפידים
במצוה יקרה זו.

ומספרים שבנה אותו ביום פורים אחר חצות היום כיון שהאנגלים
והערבים הפריעו לעבודות וביום פורים הרפו ממשמרים שחשבו שלא
יבנה באותו יום, ובנה תיבה ויצק הגג ביום אחד כדי שלא יחרסו.
והצליח. וכששאלוהו כיצד הספיק ביום אחד ענה שהמלאכים עזרו
לו, ועזבוהו.

מי שאחר לתפילה מנחה

מי שבא שתי דקות לפני השקיעה האם יתפלל מנחה עם פתח אליהו
וקטרת וכד' ונאמר שכיון שכבר התחיל - מותר לו להמשיך?
בענין זה יש שהביאו ראייה מ... בלעם כתוב אצלו "וידוע דעת עליון"

ובמקום אחר שבת קיח: "אמר רבי יוסי יהיה חלקי ממתפללים עם
דמדומי חמה. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מצוה להתפלל
עם דמדומי חמה וכו'".

ופירש רש"י שם שנאמר "יראוך עם שמש" - "דמדומי חמה" -
כשהיא אדומה, שחרית אחרי הנצה מיד היא אדומה, וערבית "סמוך
לשקיעתה". "ולפני ירח" - קודם אור הירח, בעוד השמש לא שקעה.
הרי שרש"י סובר שפירוש "ערב" לפני השקיעה.
ואפשר שרש"י בשבת מדבר על לכתחילה כי כל דברי רבי יוסי הם
דברי חסידות שהרי כל דברי רבי יוסי אינם הלכה מחייבת ואומר
"יתיתי לך".

הרמב"ם בפ"ג הלכה ד' "וזמן מנחה קטנה מתשע שעות ומחצה עד
שישאר מן היום שעה ורביע כמו ר"י עד פלג המנחה ויש לו להתפלל
אותה עד שקיעת החמה". ופירש הכ"מ שם כלומר גם אם ירצה
לתפוס לשיטת ת"ק "יתפלל אותה עד שתשקע החמה" היינו ולא
אחר השקיעה.

וכתבו בתוס' דר' יונה על הרי"ף בענין סוף זמן מנחה "אין לפרש עד
צאת הכוכבים שהיא לילה ממש דעל כורחך אית לן למימר דעד
הערב האמור כאן אינו ר"ל אלא עד שקיעת החמה" והמשיך
להסביר ולהוכיח מאחר וכתוב במסכת זבחים נ"ו שזריקת הדם של
תמיד של בין הערבים הוא ביום ונפסל בשקיעת החמה. ומאחר
ותפילת מנחה היא כנגד תמיד של בין הערבים ועיקר הקורבן הוא
זריקת הדם וכו' "וע"כ זמן מנחה אין זמנה אלא עד שקיעת החמה
בלבד" בדף י"ח מדפי הרי"ף והובא בר"פ ח"ב סי' ג'.

לסיכום:

השולחן ערוך סימן רלג סעיף א' משמע שזמן תפילה עד השקיעה
שכתב: "עיקר זמנה מט' שעות ומחצה ולמעלה עד הלילה ועכשיו
שנהגו להתפלל תפלת מנחה עד הלילה, אין להתפלל תפלת ערבית
קודם שקיעת החמה". והסביר המש"ב וכה"ח עד הלילה הכוונה עד
השקיעה.

הרמ"א כתב "ובדיעבד או בשעת הדחק, יצא אם מתפלל מנחה עד
הלילה - דהיינו עד צאת הכוכבים" בית יוסף בשם אהל מועד
ורשב"א.

המשנ"ב רלג סעיף א' שיתפלל לכתחילה עד בין השמשות שהוא
ספק לילה: ולא אחרי השקיעה. והבין בשו"ע שיכול עד צאת
הכוכבים שכתב "יש פוסקים רבים שחולקים בזה ודעתם שתפלת
המנחה הוא רק קודם שקיעת החמה, ולכן לכתחילה צריך כל אדם
ליזהר להתפלל קודם שקיעת החמה דוקא דהיינו שיגמור תפלתו
בעוד שלא נתכסה השמש מעיניו ומוטב להתפלל בזמנה ביחידות,
מלהתפלל אח"כ בצבור. ובדיעבד יוכל לסמוך על דעת המקילים
להתפלל אחר שקיעה עד רבע שעה קודם צה"כ עיי"ש.

בן איש חי ויקהל ט' "ושמעתי מנהג עה"ק ירושלים וחברון טוב"ב
אם כבר קרא המגרב"ב אין מתפלל מנחה לא בחול ולא בשבת, והוא
כפי עדות הגאון חיד"א ז"ל".

וכתב ברב פעלים שו"ת רב פעלים חלק ב-או"ח סימן יט שאלה. זמן
מנחה פה עירנו בג'דאד יע"א עד מתי נמשך, כי אנחנו רואין כמה
בעלי בתים פה עירנו המתאחרים בשוק ובאין לבית הכנסת אחר
קריאת המגרב בעשרה דקין, ומתפללים מנחה, ויש פעמים איזה
כיתות מתפללים גם אחר ט"ו דקים מקריאת המגרב, על כן צריך

קול צופיך

מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מִרְדְּכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

יוֹחֵי - תַּשְׁ"ס - מֵאֵת מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מִרְדְּכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

בניגון מיוחד יכול לומר כל הזכויות שמורות. אולפן הוצאות וכו' לא יכול להעתיק. אבל מי שנתן לרדיו והפיצו לא יכול לומר - כל הזכויות שמורות כי הרדיו הוא כהפקר אא"כ הודיעו מראש שלא יקליטו.

אבל קונה קלטת - לא יכול להעתיק.

קניית קלטת - מותר להעתיק אחד לבעל אחד לאשה. אבל לשכן אסור. אם לא נתן לו - הוא יקנה. אם שנים קנו בשותפות - לא כתוב אסור שותפות, ולכן מותר לשניהם, אבל לשלישי אסור. יש מדברים דברי תורה וכותבים נא לא להקליט - אין להקליט ואם לא כתוב מותר.

כותב רמ"א אחד הפקיד אצל חבירו ספר חשוב וראה הנפקד הלכה חשובה ולא מרשה המפקיד להעתיק - אם רוצה למנוע וילכו דברי תורה לאבדון - יכול להעתיק בלי רשות. אבל רוצה להרויח מזה - אסור להעתיק ממנו.

ב. שובבים

שאלה: באיזה הנהגות כדאי לנהוג והאם יש חילוק בין רווקים ונשואים וכן לנשים?

תשובה: השנה שובב"ם ת"ת - שמות וכו' כי השנה מעוברת. זמן טוב לתיקון. ואע"פ שעשה בשנה קודמת יעשה גם השנה ואולי לא הועיל ואולי יש לו כמה תיקונים.

אומר הגאון מוילנא מי שאכל טרף בשגגה, אם ייעץ לו תענית דיבור במקום תענית אכילה עדיף. שלא מדבר רע ובעיקר אם לומד תורה או קורא תהילים, ויש קוראים ג' פעמים תהילים עם עוד שמונה פרקים יחד כמנין "חתן" "נחת". ויש שאלו למה בשבת או שבת ור"ח והיה חכם גדול שחשב שלא לעשות בשבת.

ולקחתי ספרו של הגאון המקובל ר"י אלפייא זצ"ל ספרו הקונטרס היחיילי שהוא למעשה היה המפרסם ומיסד את תענית דיבור בארץ ובעולם. והראתי לו שכתב שם שבת ור"ח עדיף טפי והסכים. וזה דבר חשוב לרווקים ונשואים ובני ישיבות וכו' ואם אין לו אפשרות בשבת אלא בחול - יעשה כן. ואין בזה ביטול תורה. ותהילים זה תורה. וגם בן ישיבה חייב. ונשים לא חייבות ואם רוצות תבא עליהם ברכת טוב.

בזמנו של הרה"ג רבי יצחק אלפייא זצ"ל היו באות נשים לעזרת נשים אמר תעשו עוגות בהשגחה על טהרת הכשרות וזה כמו תיקונים.

בן ישיבה שראש הישיבה לא מרשה לו ללכת ולהעדר מהישיבה יכול לקיים תענית דיבור בעת שלומד כל היום מנץ החמה עד השקיעה גמרא ולא מדבר שום דיבור בטל ועל הימים הללו נאמר "שובו בנים שובבים ארפא משובתכם".

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

שואלת הגמרא הרי לא ידע דעת בהמתו ואיך ידע דעת עליו? ותירצה הגמרא שידע רגע של כעס של ה' שהוא כאמירת "רגע". ושואל תוס' איך אפשר לקלל בשעת אמירת "רגע"? ותירצו תוס' שני תירושים. אחד שיאמר בלעם "כלם". ותירוץ שני שמתחיל בשעת כעס וממשיך אחר כך. ולכאורה מכאן ראייה שאם התחיל בהיתר יכול להמשיך.

אך אין מכאן ראייה ולא יתחיל אלא אם כן יכול לסיים התפילה בזמנה ועיין תוס' ברכות ז' ד"ה "שאלמלי". וכך כותב בבא"ח ויקהל ט' "לא יתחילו להתפלל אלא עד ארבעה דקים אחר קריאת המגרי"ב, כדי שתהיה תפלת המנחה רובה בתוך בין השמשות". ולמסקנא כתב בר"פ ח"א סי' ה' שלא יתחיל להתפלל אא"כ ברור לו שאפשר לסיים לפני סוף הזמן ואם התחיל ימשיך.

ועיין בר"פ ח"ג סי' ח' שאם היה על הירח ענן ואי אפשר לברך וחלק מהענן מתחיל להתפזר והוא רואה שענן אחר מתקרב ולהתחיל לברך יכול אבל יש חשש רציני שלא יסיים את הברכה עד שענן אחר יבא ויכסה, כתב שלא יתחיל ואם התחיל יסיים. ושם הסתפק אם היה בלילה האחרון אם יתחיל לברך עי"ש.

אולם בענין אדם שטרם התפלל מנחה בעי"ש ובא לבית כנסת שהתחילו קבלת שבת שההלכה נפסקה שאין לו להתפלל מנחה שם אלא יצא לחוץ שו"ע סי' רס"ג סעי' ט"ו ושם בסעי' ט"ז נפסק שיכל להתחיל מנחה בטרם יתחיל הציבור בקבלת שבת אפילו שתוך כדי תפילת מנחה יקבלו שבת. והסביר שם ה"ט"ז ס"ק ב' מפני שחשב שיכול לסיים לפני קבלת שבת של הציבור. ועיין שם במג"א ס"ק כ"ט משם הב"י והגאון ס"ק ל"ז שהטעם הוא מפני שכל הדין שלא יתפלל מנחה של חול בעת שהציבור מקבל שבת הוא רק מחומרא ולא מהדין עי"ש במש"ב ובכה"ח.

וידוי י"ג מידות ונפילת אפים אחרי השקיעה

אם סיימו חזרת הש"צ עם השקיעה וידוי יכולים לאמר עיין בא"ח כי תשא אות ח' י"ג מידות אפשר לאמר רק תוך בין השמשות לענין זה 13.5 דקות ואחרי זה לא אומרים. ונפילת אפים לא אומרים בין השמשות עיין בא"ח כי תשא שם וכה"ח סי' קל"א ס"ק כ"ז.

תפילה על ארץ ישראל

אומרת הגמרא: "לעולם יזהר בתפילת מנחה שאליהו לא נענה אלא בתפילת מנחה". לכן כדאי להוסיף בתפלת מנחה ובכל תפילה בשמע קולינו על צרות עם ישראל. פעם רוצים לקחת ממנו את בקעת הירדן ולמסור לחרפה לגויים. ופעם לתת את הרמה. זו ארץ שהשבח שלה הוא הרים ובקעות ואת טובה רוצים למסור - היו לא תהיה. אין כוחנו אלא בתפילה ולכן ראוי להוסיף על כך תפילה בשומע תפילה בלשון זו: "עננו ה' עננו לשמור את הארץ בידי עם ישראל וכל החושבים למסור ארץ הקודש בידי זרים הפר עצתם וקלקל מחשבותם. כי אתה שומע תפילת כל פה ברוך אתה וכו'".

תשובות לשואלים

א. העתקת קלטות

שאלה: האם מותר להעתיק קלטות?

תשובה: אדם יכול לאסור את שלו ולא את של אחרים. ולכן אם כתוב על ספרי רמב"ם "כל הזכויות שמורות" אין בזה כלום כי זה לא שלו. וכן בסידור או בשו"ע אם עשית משהו מיוחד שלך אבל לא עיקר הספר.

הרמ"ע מפענו הדפיס בפעם הראשונה את הרמב"ם עם המפרשים והוא ביקש לאוסרו על אחרים לזמן מסוים.

